

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№1 БАСПАСӨЗ Р Е Л И З І

2011 жылғы 11 қаңтар

2010 жылдың алдын ала қорытындылары
Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. 2010 жылғы инфляция. Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2010 жылғы қорытындылар бойынша инфляция 7,8% (2009 жыл – 6,2%) деңгейінде қалыптасты (1-график).

2010 жылғы инфляция қарқынының жедел болуы азық-түлік тауарларының едәуір қымбаттауына себепші болды, олардың осы кезеңдегі бағасы 10,1% (2009 жыл үшін – 3,0%) өсті. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар 5,5% (8,6%), ақылы қызмет көрсету – 6,8% (8,4%) қымбаттады.

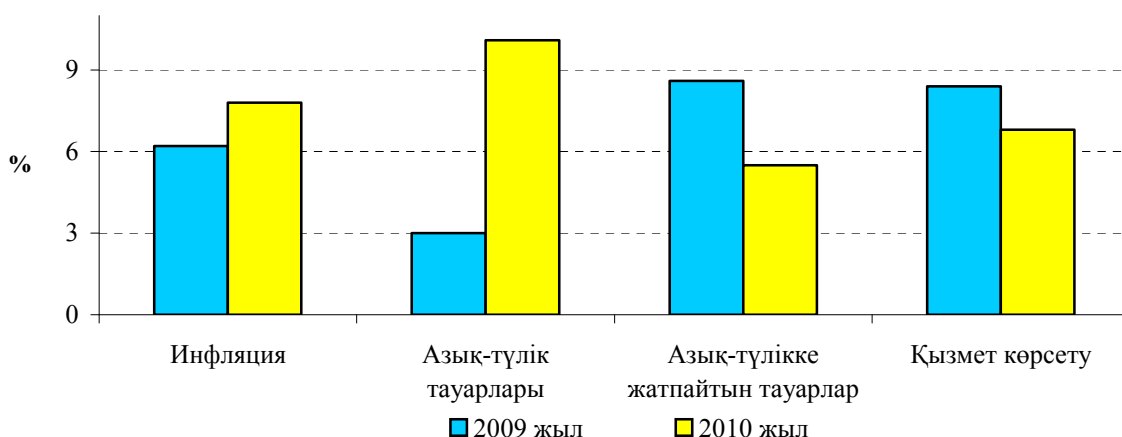
2010 жылы азық-түлік тауарларының арасында көбінесе жарма – 35,9%, темекі бұйымдары – 25,8%, жемістер және көкөністер – 19,1%, май және тоң майлар – 18,8%, қант - 12,3%, ет өнімдері – 12,1% қымбаттады. Күріш – 7,9% және бидай ұны – 0,6% арзандады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағалар ең көп дәрежеде сұйытылған газ – 13,7%, дизель отыны – 12,1%, дәрі-дәрмектер – 7,3%, бензин - 6,0%, газеттер, кітаптар және кеңсе тауарлары – 6,1%, тарату желілері бойынша тасымалданатын газ – 5,8% өсті.

Ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саланың қызмет көрсетуі үшін ақы төлеу 7,0% қымбаттады. Бұл ретте электр энергиясы үшін ақы төлеу 12,4%, суық су – 11,5%, кәріз – 8,6% қымбаттады. Сонымен қатар амбулаторлық қызмет көрсету бағасы 9,8%, білім беру қызметі – 8,6%, оның ішінде жоғары білім беру – 13,8%, құқықтық қызмет көрсету - 7,5%, көлік қызметі – 5,5%, оның ішінде теміржол көлігі – 8,8% өсті.

1-график

2009 және 2010 жылдардағы инфляция және оның құрамдас бөліктері

2010 жылғы желтоқсандағы инфляция. 2010 жылғы желтоқсанда инфляция 0,7% (2009 жылғы желтоқсанда – 0,6%) болды. Азық-түлік тауарларының бағасы 1,2% (0,4%), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,4% (0,3%) және ақылы қызмет көрсету – 0,1% (1,1%) өсті.

Азық-түлік тауарлар нарығында өткен айда көбінесе жарма – 7,7%, май және тоң майлар – 3,0%, оның ішінде күнбағыс майы - 6,0%, жұмыртқа - 3,4%, жемістер мен

көкөністер – 3,0%, темекі бұйымдары – 2,3%, қант – 2,0%, сүт өнімдері – 1,3% қымбаттады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағалар көбінесе дизель отыны - 4,1%, қатты отын – 1,7%, сұйытылған газ – 0,8%, киім және аяқ киім – 0,4% өсті.

Ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық сала қызметі 0,1%, оның ішінде тұрғын үйді жалға алу - 0,2% қымбаттады. Денсаулық сақтау қызметі 0,3% қымбаттады, ал көлік қызметі - 0,1% арзандады.

2. 2010 жылғы 9 айдағы төлем балансы және жалпы сыртқы борыш

2010 жылғы 9 айдың қорытындылары бойынша ағымдағы операциялар шотының профициті 4,2 млрд. АҚШ долл. (2009 жылғы 9 айда - дефицит 4,6 млрд. АҚШ долл.) болды. Бұл ретте 2010 жылғы 3-тоқсанның нәтижелері бойынша ағымдағы операциялар шоты 0,6 млрд. АҚШ долл. дефицитпен қалыптасты.

Тауарлардың ресми экспорты 43,9 млрд. АҚШ долл. болды, оның ішінде 27,8 млрд. АҚШ долл. (63,0%-дан астам) мұнай және газ конденсаты экспортына тиесілі. Осы тауарлар экспортының өсуі негізінен келісімшарт бағасының өсуімен қамтамасыз етілді. Қара металдар экспортының құны 43,0%, түсті металдар – 47,0% ұлғайды. Түсті, сол сияқты қара металдар экспортының өсімі көп дәрежеде келісімшарт бағасының – тиісінше 31,0% және 48,0% өсуіне себепші болды.

2010 жылғы 9 айда тауарлар импорты 5,2% ұлғайды және 22,0 млрд. АҚШ долл. болды, оның ресми импорты – 21,0 млрд. АҚШ долл. (2009 жылғы 9 айда – 20,5 млрд. АҚШ долл.). Импорт номенклатурасының негізгі тауар топтары бойынша ресми импорт құнының төмендеуі инвестициялық тауарлар тобы бойынша ғана байқалды (16,0%), ең бастысы, құбыр өнімін әкелудің төмендеуі есебінен болды (2009 жылғы 9 айда осы өнімнің импорты Қазақстан-Қытай құбыры бойынша жұмыстың жандануына байланысты өсті). 2010 жылғы 9 айда импорт құнының ең көп үлесін құрайтын аралық өнеркәсіптік тұтыну тауарларының импорты 22,0%, тұтыну тауарлары – 10,0% ұлғайды. Тұтыну импорты құрылымында азық-түлік және азық-түлікке жатпайтын тұтыну тауарларын жиынтық әкелу тиісінше 20,0% және 4,0% өсті.

Нәтижесінде 2010 жылғы қаңтар-қыркүйектегі сауда балансы 2009 жылғы қаңтар-қыркүйекпен салыстырғанда 2,5 есе ұлғайып, 22,5 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде оң сальдомен қалыптасты.

2010 жылғы қаңтар-қыркүйекте қызмет көрсету балансының дефициті 4,7 млрд. АҚШ долл. болды. Халықаралық қызмет көрсетудің теріс дисбалансы 2009 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 9,6% (2009 жылғы 9 айда - 4,2 млрд. АҚШ долл.) өсуі бұрынғысынан Қашаған кен орнындағы жобаларды іске асыруға байланысты.

Тауарлар экспортынан түскен түсімдердің өсуі салдарынан тікелей шетелдік инвесторлардың кірістері айтарлықтай ұлғайды. Кредиторларға тікелей инвестициялау қатынастарына байланысты емес сыйақы төлеу 2,5 млрд. АҚШ долл. 1,9 млрд. АҚШ долл. дейін төмендеген кезде тікелей инвесторларға төлемдер 11,2 млрд. АҚШ долл. жетіп, 56,0% ұлғайды. 2010 жылғы 9 айда инвестициялық кірістер балансының теріс сальдосы 12,0 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды, ал 2009 жылғы 9 айда ол 7,8 млрд. АҚШ долл. болды.

2010 жылғы қаңтар – қыркүйекте капиталмен операциялардың шоты бойынша 7,8 млрд. АҚШ долл. дейінгі өсім қазақстандық банктердің («Альянс Банк» АҚ, «Темірбанк» АҚ, «БТА Банк» АҚ) міндеттемелерін қайта құрылымдау барысында сыртқы берешектің бір бөлігін кешіруге байланысты.

2010 жылғы 9 айдағы қаржы шоты бойынша нетто-ағын 9,2 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде қалыптасты. Қазақстан Республикасына шетелдік тікелей инвестициялардың таза түсуі 7,9 млрд. АҚШ долл. болды. Шетелге тікелей инвестициялар бойынша 2,4 млрд. АҚШ долл. нетто-ағын негізінен 2010 жылғы 3-тоқсанның операцияларымен қамтамасыз етілді (2,0 млрд. АҚШ долл.), нәтижесінде мұнай және түсті металлургиямен

саудаға байланысты қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік еншілес ұйымдарының акционерлік капиталы ұлғайды.

Нәтижесінде тікелей инвестициялау операциялары бойынша оң баланс 2010 жылғы 9 айда 5,5 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде қалыптасты.

Портфельдік инвестициялар балансы Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының портфельдік активтерінің өсімімен және көбінесе қазақстандық банктердің («Қазкоммерцбанк» АҚ, «Банк ЦентрКредит» АҚ және «Нұрбанк» АҚ) арнайы мақсаттағы кәсіпорындарының еурооблигациялары бойынша эмитентті ауыстыруға байланысты операцияларына, сондай-ақ борыштарды қайта құрылымдау шеңберінде еурооблигациялардың жаңа шығарылымына («Альянс Банк» АҚ, «Темірбанк» АҚ, «БТА Банк» АҚ) байланысты сипатталады. Нәтижесінде портфельдік инвестициялар бойынша нетто-ағын тұтастай алғанда 2010 жылғы 9 айда 2,0 млрд. АҚШ долл. болды.

Қазақстандық банктердің берешегін қайта құрылымдауға банктердің басқа инвестициялар бойынша ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелерінің тиісінше 15,8 млрд. АҚШ долл. және 2,8 млрд. АҚШ долл. азаюының басым бөлігіне себепші болды. Оған қоса, Дүниежүзілік банктен 1 млрд. АҚШ долл. сомасында қаржылық тұрақтылықты және тұрақты өсуді қамтамасыз ету үшін тартылған бюджеттік қолдау заемы түріндегі тартылған қаражат Қазақстан Республикасы Үкіметінің ұзақ мерзімді міндеттемелерінің 2010 жылдың 9 айының нәтижесі бойынша 1,2 млрд. АҚШ долларына өсуін қамтамасыз етті.

Тауарлар мен қызмет көрсетудің қазақстандық импортын қаржыландыру үшін халықаралық резервтердің жеткіліктілік деңгейі 8,3 айды құрады (2009 жылғы қыркүйектің аяғында 6,1 ай).

Жалпы сыртқы борыш. Қазақстан Республикасының жалпы сыртқы борышы (бұдан әрі - ЖСБ) 2010 жылғы 3-тоқсанда фирмааралық берешекті қоспағанда 4,0 млрд. АҚШ долл. төмендеді және 2010 жылғы 30 қыркүйектегі жағдай бойынша 55,3 млрд. АҚШ долл. құрады. Бұл, негізінен, «БТА Банк» АҚ міндеттемелерін қайта құрылымдау нәтижесінде банк секторының сыртқы борышының төмендеуімен қамтамасыз етілді. Осы кезеңде резиденттердің фирмааралық берешектерінің өсуіне қарамастан, елдің жалпы сыртқы борышы (фирмааралық берешекті ескере отырып) 1,7 млрд. АҚШ долл. төмендеді және 2010 жылғы 30 қыркүйектегі жағдай бойынша 112,8 млрд. АҚШ долл. болды.

Тұтастай алғанда 2010 жылғы 3-тоқсанда «Басқа секторлардың»¹ міндеттемелері 3,2 млрд. АҚШ долл. ұлғайды (оның ішінде фирмааралық берешек 2,3 млрд. АҚШ долл.), «Банктер»² секторының сыртқы борышы 5,7 млрд. АҚШ долл. төмендеді. «Мемлекеттік басқару» (Қазақстан Республикасының Үкіметі) секторының сыртқы міндеттемелері 1,1 млрд. АҚШ долл. өсті, ақша-кредиттік реттеу органдарының сыртқы міндеттемелері 0,3 млрд. АҚШ долл. азайды.

Жалпы сыртқы борыштың қысқаруы, онымен салыстырылатын ЖІӨ, тауарлар және қызмет көрсету экспорты (ТҚЭ) көлемдерінің өсуі елдің орта- ұзақ мерзімді төлем қабілеттілік индикаторларының жақсаруына алып келді. ЖСБ-ның фирмааралық берешекті есепке алғандағы ЖІӨ-ге қатынасы 2009 жылдың аяғындағы 98,6%-дан 2010 жылдың 30 қыркүйегінде 81,7% дейін төмендеді, ал ТҚЭ-ға қатысты, тиісінше, 234,6 % -дан 179,9%-ға төмендеді. Фирмааралық берешекті есепке алмағанда ЖСБ-ның ЖІӨ-ге және ТҚЭ-ге қатынасы қыркүйектің аяғында 2010 жылдың басындағы 55,0% және 138,0% салыстырғанда тиісінше 40,0% және 88,2% болды.

Өтімділік индикаторының бұдан әрі жақсарғанын атап айту қажет - 2010 жылғы 3-тоқсанның аяғында 27,8 млрд. АҚШ долл. құраған Ұлттық Банктің халықаралық резервтері қысқа мерзімді сыртқы борыштан бастапқы өтеу мерзімі бойынша 3,7 есе асып түсті. Ал халықаралық резервтердің өтеуге дейінгі қалған қысқа мерзімді сыртқы

¹Банктік емес қаржылық корпорациялар, қаржылық емес корпорациялар, сондай-ақ үй шаруашылықтары және үй шаруашылығына қызмет көрсететін коммерциялық емес ұйымдар кіреді.

²Екінші деңгейдегі банктер және «Қазақстан Даму Банкі» АҚ кіреді.

борышқа қатынасы (Гвидотти Ережесі) 2010 жылдың 30 қыркүйегінде 2009 жылғы 31 желтоқсандағы 109,7 % салыстырғанда 150,9% болды. Бұл қатынас сыртқы борыш бойынша жылдық төлемдердің көлемі жаңадан сырттан қарыз алмағанда және Гвидотти Ережесіне сәйкес әлемдік қаржы нарықтарына айтарлықтай, бірақ әлі де тұрақты емес түрде қол жеткізе алатын елдер үшін кемінде 1 (немесе 100%) болуы тиіс екендігін көрсетіп отыр.

3. 2010 жылғы халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2010 жылы Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 23,0%-ға 27,7 млрд. АҚШ долл. дейін өсті. Ішкі валюта нарығындағы валютаны сатып алу және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың азаюымен және Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету және Ұлттық қордың активтерін толықтырумен ішінара бейтараптандырылды. Нәтижесінде, таза валюта қорлары (ЕАВ) 2010 жылы 23,2%-ға ұлғайды, алтындағы активтер 22,1%-ға өсті.

2010 жылы тұтастай алғанда, елдің халықаралық резервтері Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін (30,6 млрд. АҚШ долл.) қоса алғанда 24,0% 58,9 млрд. АҚШ долл. дейін өсті.

2010 жылы ақша базасы Ұлттық Банктің таза сыртқы активтерінің өсуі есебінен 5,0% кеңейді және 2572,9 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2143,7 млрд. теңгеге дейін 9,3% кеңейді.

2010 жылғы қаңтар-қарашада ақша массасы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің өсуі есебінен 8526,2 млрд. теңгеге дейін 13,9% өсті. 2010 жылғы қарашада банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің құрылымында 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерімен қатар банктердің таза сыртқы активтері де өсті.

2010 жылғы қаңтар-қарашада айналыстағы қолма-қол ақша 17,7%-ға 1074,8 млрд. теңгеге, банк жүйесіндегі депозиттер – 13,3%-ға 7451,3 млрд. теңгеге дейін өсті. Айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің депозиттердің өсуімен салыстырғанда қарқындап өсуіне ақша массасы құрылымындағы депозиттер үлесінің 2009 жылғы желтоқсандағы 87,8%-дан 2010 жылғы қарашада 87,4%-ға дейін азаюы себепші болды.

Ақша мультипликаторы ақша базасының тарылуы аясында ақша массасының өсуі салдарынан 2009 жылғы желтоқсандағы 3,06-дан 2010 жылғы қарашаның қорытындысы бойынша 3,59-ға дейін өсті.

2010 жылғы желтоқсандағы халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2010 жылғы желтоқсанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 1,7%-ға 27,7 млрд. АҚШ долл. дейін өсті (жыл басынан бері – 23,0% өсті). Ішкі валюта нарығындағы операциялар және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі Ұлттық қордың активтерін толықтыру бойынша және Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету бойынша операциялармен ішінара бейтараптандырылды. Сондай-ақ банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар да азайды. Нәтижесінде, таза валюта қорлары (ЕАВ) 2010 жылғы желтоқсанда 1,6%-ға ұлғайды, алтындағы активтер 2,6%-ға өсті.

2010 жылғы желтоқсанда тұтастай алғанда, елдің халықаралық резервтері Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін (30,6 млрд. АҚШ долл.) қоса алғанда 1,4% өсті және 58,9 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бері – 24,0% өсті).

2010 жылғы желтоқсанда ақша базасы Ұлттық Банктің таза сыртқы активтерінің өсуі есебінен 8,4% кеңейді және 2572,9 млрд. теңге болды (жыл басынан бері – 5,0% кеңейді). Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2143,7 млрд. теңгеге дейін 5,9% кеңейді.

4. 2010 жылғы валюта нарығы. 2010 жылы валюта нарығындағы жағдай жалпы алғанда тұрақтылығымен сипатталады. 2010 жылғы 12 ай үшін теңгенің орташа алғандағы биржалық айырбастау бағамы бір доллар үшін 147,34 теңге болды. Кезең аяғындағы биржалық бағам бір доллар үшін 147,50 теңге болады. Жыл басынан бері номиналдық көріністе теңге АҚШ долларына 0,6% нығайды.

2010 жылы Қазақстан қор биржасындағы биржалық сауда-саттық көлемі қосымша сауда-саттықтағы мәмілелерді ескере отырып, 2009 жылмен салыстырғанда 29,0% ұлғайып, 60,6 млрд. АҚШ долл. болды. Операциялардың ең аз көлемі наурызда, барынша көп көлемі желтоқсанда байқалды.

Биржадан тыс валюта нарығында 2010 жылғы операциялар көлемі өткен жылдың осындай көрсеткішімен салыстырғанда 5,5%-ға ұлғайып 52,3 млрд. АҚШ долл. болды. Операциялардың ең аз көлемі қаңтарда, барынша көп көлемі мамырда байқалды.

2010 жылғы желтоқсандағы валюта нарығы. 2010 жылғы желтоқсанда теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 АҚШ доллары үшін 147,13-147,63 теңге диапазонында өзгерді. 2010 жылғы желтоқсанда теңге 0,1% нығайды және айдың аяғында теңгенің биржалық бағамы бір АҚШ доллары үшін 147,50 теңге болды.

Қазақстан қор биржасындағы биржалық операциялар көлемі қосымша сауда-саттықтағы мәмілелерді ескере отырып, 2010 жылғы қарашамен салыстырғанда 15,1% ұлғайып, 6,6 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бері – 60,6 млрд. АҚШ долл.).

Биржадан тыс валюта нарығында операциялар көлемі 5,4% өсті және 3,6 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бері – 52,3 млрд. АҚШ долл.).

5. 2010 жылғы мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2011 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша айналыстағы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарының және Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарының көлемі дисконтталған баға бойынша 2569,0 млрд. теңге болды.

Қаржы министрлігі 2010 жылы 659,9 млрд. теңгеге мемлекеттік бағалы қағаздарды орналастырды, бұл 2009 жылмен салыстырғанда 6,8% аз.

2010 жылы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша 52 аукцион болды, оларға 6 айлық МЕККАМ (кірістілігі – 1,49%), 9 айлық МЕККАМ (кірістілігі – 1,69%), 12 айлық МЕККАМ (кірістілігі – 1,86%), 2, 3, 4, 5 жылдық МЕОКАМ (кірістілігі – тиісінше 2,52%, 3,53%, 3,94%, 4,85%), 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15 жылдық МЕУКАМ (кірістілігі – тиісінше 5,40%, 5,69%, 5,98%, 5,60%, 5,80%, 5,96%, 5,50%, 6,50% және 5,60%), 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 жылдық МЕУЖКАМ (кірістілігі – инфляция деңгейінен жоғары 0,01%) орналастырылды.

Нәтижесінде 2010 жылы Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі 1669,5 млрд. теңгеге дейін 29,6% ұлғайды.

2010 жылы Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарының эмиссия көлемі 3298,8 млрд. теңгені құрады, бұл 2009 жылмен салыстырғанда 2,3 есе көп. Нәтижесінде айналыстағы ноталардың көлемі 2010 жылғы желтоқсанның аяғында 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 899,5 млрд. теңгеге дейін 1,9 есе ұлғайды.

Ноталар бойынша тиімді кірістілік 2009 жылғы 3,24%-дан 2010 жылдың қорытындысы бойынша 1,38%-ға дейін азайды.

2010 жылғы желтоқсанда мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2010 жылғы желтоқсанда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша аукцион өткізілген жоқ.

Қазақстан Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноталары. Ұлттық Банктің ноталарының эмиссия көлемі 2010 жылғы желтоқсанда 2010 жылғы қарашамен салыстырғанда 2,5% өсіп, 283,3 млрд. теңге болды.

Қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі 2010 жылғы қарашадағы 1,42%-дан 2010 жылғы желтоқсанда 1,19%-ға дейін төмендеді.

Айналыстағы ноталардың көлемі 2010 жылғы желтоқсанның аяғында 2010 жылғы қарашамен салыстырғанда 3,1% қысқарып, 899,5 млрд. теңге болды.

6. 2010 жылғы банкаралық ақша нарығы. 2010 жылы орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2009 жылмен салыстырғанда 0,2%-ға ұлғайды және баламасы 41,5 трлн. теңге болды.

Орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттердің көлемі 17,7 трлн. теңгеге жетіп, 6,0% өсті (2010 жылы орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 42,7%-ы). Бұл ретте орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2010 жылғы желтоқсанда 0,58% болды (2009 жылғы желтоқсанда – 0,64%).

2010 жылы Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден тартқан депозиттерінің көлемі 5,0% өсті және 17,1 трлн. теңге болды.

2010 жылы орналастырылған доллардағы депозиттердің көлемі 11,8% ұлғайып, 126,4 млрд. АҚШ долл. болды (2010 жылы орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 44,8%-ы). 2010 жылғы желтоқсанда орналастырылған доллардағы депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 0,28% болды, ал 2009 жылғы желтоқсанда 0,31% болған.

2009 жылмен салыстырғанда еуромен орналастырылған депозиттердің көлемі 24,2 млрд. еуроны құрай отырып, 40,2% төмендеді (2010 жылы орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 11,4%-ы). Еуромен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2009 жылғы желтоқсанда 0,28%-дан 2010 жылғы желтоқсанда 0,46%-ға дейін көтерілді.

Рубльдегі депозиттерге орналастыру көлемі аз ғана мөлшерде қалып отыр – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 1%-ы.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі жалпы алғанда жоғары болып қалуда - орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 57,3%-ы, алайда соңғы жылы оның төмендеуінің тұрақты үрдісі байқалды. Бұл ретте шетел валютасындағы депозиттердің негізгі бөлігі (56,9%) резидент емес банктерде орналастырылған.

7. 2010 жылғы 11 айдағы депозит нарығы. Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің көлемі 2010 жылғы қаңтар-қарашада 7451,3 млрд. теңгеге дейін 13,3% артты. Заңды тұлғалардың депозиттері 5307,7 млрд. теңгеге дейін 13,4%-ға, жеке тұлғалардың депозиттері 2143,6 млрд. теңгеге дейін 13,2% өсті.

2010 жылғы қаңтар-қарашада шетел валютасындағы депозиттердің көлемі 2640,6 млрд. теңгеге дейін 8,1% азайды, ұлттық валютадағы – 4810,7 млрд. теңгеге дейін 30,0% ұлғайды. 2010 жылғы қарашада теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 56,3%-дан 64,6%-ға дейін өсті.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары 2010 жылғы қаңтар-қарашада 2196,3 млрд. теңгеге дейін 13,4%-ға өсті. Халықтың салымдары құрылымында теңгедегі депозиттер 1183,9 млрд. теңгеге дейін 40,8%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы депозиттер 1012,4 млрд. теңгеге дейін 7,6%-ға төмендеді. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 2009 жылғы желтоқсандағы 43,4%-дан 2010 жылғы қарашаның қорытындысы бойынша 53,9%-ға дейін өсті.

2010 жылғы қарашада банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2009 жылғы желтоқсандағы 4,5% салыстырғанда 2,7%, ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша тиісінше 10,0%-бен салыстырғанда 9,8% құрады.

8. 2010 жылғы 11 айдағы кредит нарығы. Банктердің экономиканы кредиттеуінің жалпы көлемі 2010 жылғы қаңтар-қарашада 7494,6 млрд. теңгені құрай отырып, 2,0% төмендеді.

Ұлттық валютадағы кредиттердің көлемі 4255,6 млрд. теңгеге дейін 7,9% артты, шетел валютасындағы кредиттер көлемі 3239,0 млрд. теңгеге дейін 12,5% төмендеді. 2010 жылғы қарашада теңгедегі кредиттердің үлес салмағы 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 51,6%-дан 56,8%-ға дейін артты.

2010 жылғы қаңтар-қарашада ұзақ мерзімді кредиттеу 6368,4 млрд. теңгеге дейін 1,0%, қысқа мерзімді кредиттеу 1126,2 млрд. теңгеге дейін 7,2% төмендеді. Нәтижесінде 2010 жылғы қарашада ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 84,1%-дан 85,0%-ға дейін артты.

2010 жылғы қаңтар-қарашада заңды тұлғаларға кредиттер 5373,6 млрд. теңге болып, 0,8%-ға, жеке тұлғаларға – 2121,0 млрд. теңгеге дейін 4,7% төмендеді. 2010 жылғы қарашада жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 2009 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 29,1%-дан 28,3%-ға дейін төмендеді.

Шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 2010 жылғы қаңтар-қарашада 1308,7 млрд. теңгеге дейін 23,4%-ға төмендеді, бұл экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 17,5%-ын құрайды (2009 жылғы желтоқсанда – 22,3%).

Банктердің экономикаға кредиттерінің неғұрлым айтарлықтай сомасы салалар бойынша алғанда сауда – 23,9% (2009 жылғы желтоқсанда 23,6%), құрылыс – 18,6% (18,8%), өнеркәсіп – 9,7% (9,5%), ауыл шаруашылығы – 3,5% (3,7%) сияқты салаларға тиесілі.

2010 жылғы қарашада банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 13,2% (2009 жылғы желтоқсанда – 14,3%), жеке тұлғаларға – 19,1% (21,6%) құрады.

9. Қазақстанның төлем жүйелерінің жұмыс істеуі

2010 жылы Қазақстанның төлем жүйелері арқылы 187,7 трлн. теңге (немесе 1 273,9 млрд. АҚШ долл.) сомадағы 29,7 млн. транзакция жүргізілді. 2009 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдердің саны 14,6% (3 785,3 мың транзакция) ұлғайды, төлемдердің сомасы 17,5% (28,0 трлн. теңге) өсті.

Бұл ретте Банкаралық ақша аудару жүйесі (бұдан әрі – БААЖ) арқылы 2010 жылдың қорытындысы бойынша 184,5 трлн. теңге (1 251,8 млрд. АҚШ долл.) сомаға 11,5 млн. транзакция жүзеге асырылды. 2009 жылмен салыстырғанда төлемдердің саны 14,7% ұлғайды, төлемдердің сомасы 17,5% өсті. БААЖ-ғы бір төлем құжатының орташа сомасы 2009 жылмен салыстырғанда 2,4% ұлғая отырып, 16,1 млн. теңге құрады.

Көрсетілген жүйе арқылы бір күні орташа алғанда 740,8 млрд. теңге сомаға 46,0 мың транзакция жүргізілді. Бұл ретте БААЖ өнімділігі орташа алғанда секундына 15-20 өңделген транзакцияны құрайды.

БААЖ арқылы қаржы секторының операциялары бойынша елдегі неғұрлым ірі, жоғары басымды және мерзімді төлемдер жүргізіледі. Осыған байланысты, 2010 жылы осы жүйе арқылы елдегі қолма-қол жасалмайтын төлемдердің жалпы сомасының 98,3% және олардың жалпы санының 38,6% жүргізілді.

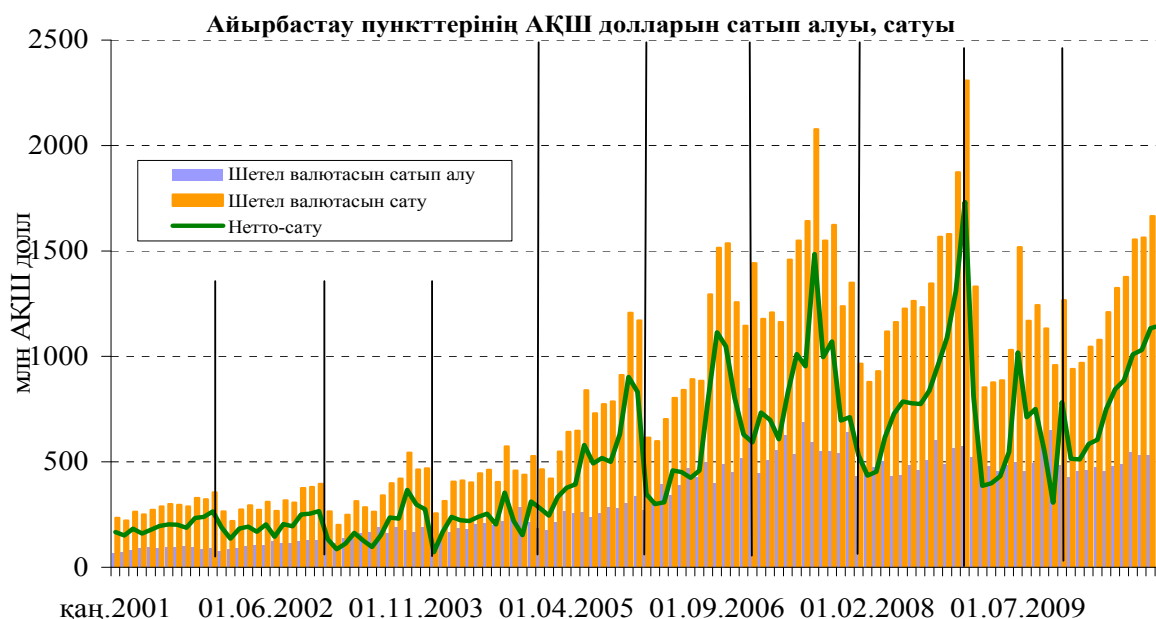
Банкаралық клиринг жүйесі арқылы 2010 жылы 3,3 трлн. теңге (22,1 млрд. АҚШ долл.) сомаға 18,3 млн. құжат өткізілді. 2009 жылмен салыстырғанда клиринг жүйесіндегі құжаттардың саны 14,5%, төлемдердің сомасы 18,6% ұлғайды. Бір төлем құжатының орташа сомасы 2009 жылмен салыстырғанда 3,6% ұлғая отырып, 178,3 мың теңгені құрады. Көрсетілген жүйе арқылы бір күні орташа алғанда 13,1 млрд. теңге сомаға 73,3 мың транзакция жүргізілді.

Бұл ретте клиринг жүйесінде барлық қолма-қол жасалмайтын төлемдердің жартысынан астамы, олардың жалпы санының 61,4% өңделді, бұл елдегі қолма-қол жасалмайтын төлемдердің жалпы көлемінің 1,7% құрайды, бұл сондай-ақ жүйенің ұсақ сомадағы (бір төлем құжатының сомасы 5 млн. теңгеге дейін) бөлшек төлемдердің айтарлықтай санын жүргізудегі өз мақсатының орындалғанын растайды.

10. Қолма-қол шетел валютасы нарығындағы ахуал

2000 жылдан бергі ай сайынғы деректерді талдау айқын маусымдылықты және жылдың екінші жартысында айырбастау пункттерінің халыққа шетел валютасын нетто-сату көлемінің өсу үрдісін көрсетіп отыр. Бұл жылдың аяғында тауарлар импортының өсуіне, сапарлар санының ұлғаюына, сондай-ақ жеке тұлғалардың қосымша кіріс алуына тікелей байланысты, бұл кірістің бір бөлігі ақша жинақтау мақсатында шетел валютасын сатып алуға жіберіледі. Ұлттық валютаның девальвациясын жүргізу нәтижесінде шетел валютасына сұраныс шамалы болған 2009 жылғы ахуал ғана бұған жатпайды.

2-график

Тиісінше 2010 жылы айырбастау пункттерінің шетел валютасымен сауда-саттық көлемін алдыңғы жылдардағы (2009 жылды қоспағанда) операциялардың көлемімен салыстыруға болады.

Бұл ретте **басқа макроэкономикалық және әлеуметтік көрсеткіштердің, оның ішінде валюта нарығының және ақша-кредит статистикасы көрсеткіштерінің өсу қарқынын, тұтастай алғанда айырбастау пункттері шетел валютасымен жүргізген сауда-саттық көлемінің өсу қарқынымен салыстыруға болады** немесе олардан едәуір асады.

Егер халықтың орташа айлық жалақысы 2006 жылы 40 мың теңгені құраса, ал 2010 жылы (2010 жылғы 10 айда) ол 76 мың теңгені құрайды, бұл 86% жоғары. Айналыстағы қолма-қол ақша 2006 жылы 600,8 млрд. теңгеден 1 074,8 млрд. теңгеге дейін 80% ұлғайды. Бұл ретте елдің халықаралық резервтері (Ұлттық Банктің алтынвалюта активтері және Ұлттық қордың активтері) 2006 жылдың аяғы – 2010 жылғы қараша аралығындағы кезеңде 33,2 млрд. АҚШ долларынан 58,0 млрд. АҚШ долларына дейін, яғни 75% ұлғайды.

Қосымша

	2006	2007	2008	2009	2010 қаңтар-қараша
Айырбастау пункттерінің шетел валютасын нетто сатуы, млрд. АҚШ доллары	7,14	10,39	9,30	8,42	9,02
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		45,5	30,3	18,0	26,3
Айырбастау пункттерінің бір айда орташа алғанда шетел валютасын нетто сатуы, млн. АҚШ доллары	595,08	865,69	775,30	701,89	819,90
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		45,5	30,3	18,0	37,8
Банктердің валютаны таза әкелуі, млрд. АҚШ доллары	5,83	6,73	4,76	3,34	4,80
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		15,4	-18,5	-42,7	-17,8
ҚҚБ-да және банкаралық шетел валютасының сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ доллары	94,62	214,06	170,16	96,41	112,59*
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		126,2	79,8	1,9	19,0
Халықаралық резервтер, млрд. АҚШ доллары	33,22	38,64	47,36	47,46	58,04
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		16,3	42,6	42,9	74,7
Қолма-қол ақша, млрд.теңге	600,8	739,7	857,8	913,4	1074,8
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		23,1	42,8	52,0	78,9
Халықтың екінші деңгейдегі банктердегі депозиттерінің көлемі, млрд. теңге	1034,2	1447,9	1500,0	1936,3	2196,3
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		40,0	45,0	87,2	112,4
Орташа айлық жалақы	40790	52479	60734	67639	75910**
<i>2006 жылға өзгеруі</i>		28,7	48,9	65,8	86,1